

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه قم

دانشکده آموزشهای الکترونیکی

پایان نامه ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

ضرورت اجرای مجازاتهای جایگزین حبس در جرایم اطفال و نوجوانان

استاد راهنما: دکتر محمد خلیل صالحی

استاد مشاور: دکتر محمد علی حاجی ده آبادی

دانشجو: جواد جبلة

زمستان ۱۳۹۰

اهدأ:

تقدیم به مجسمه عدالت انسانی، امیر المؤمنین علی(ع) و آخرین گل بوستان محمدی، اقامه کننده عدل علوی، ابصالح المهدی(عج) و به پدر و مادر، این دو نعمت بی‌بدیل الهی و دو آموزگار فداکاری و محبت که احسان به آنان همسنگ با پرستش خداست، و به همسر و فرزندانم که صبورانه مشکلات و سختی‌های دوران تحصیلم را تحمل نمودند.

تقدیر و تشکر:

قال علی بن موسی الرضا(ع): «من لم یشکر المنعم من المخلوقین، لم یشکر الله عزّ و جلّ»
حمد و سپاس بیکران به درگاه خداوند منان که نعمت دانش و خرد را به ما ارزانی داشت.
حال که به فضل و عنایت پروردگار و ائمه معصومین، این نوشتار به سامان رسیده است، بر خود
فرض می‌دانم که از اساتید محترم و ارجمند راهنما و مشاور، جناب آقای دکتر محمد خلیل
صالحی و دکتر محمد علی حاجی ده آبادی، که با راهنمایی و مشاوره ارزنده و بی‌دریغ خود، مرا
در تدوین این رساله یاری رساندند، صادقانه سپاسگزاری و قدردانی نمایم.
بایسته است که از زحمات جناب آقای دکتر ساریخانی، و آقای دکتر خالقی به جهت قبولی
داوری این پایان نامه تشکر نمایم.

چکیده:

یکی از مسایل پیچیده و ناراحت کننده فعلی که توجه بسیاری از محققین و جامعه شناسان و جرم شناسان را به خود معطوف داشته است؛ بزهکاری اطفال و نوجوانان است که روز به روز هم گسترش می یابد. لذا باتوجه به افزایش بزهکاری جوانان و هدف ویژه مد نظر از مجازات بزهکاران جوان که اصلاح و جامعه پذیری آنان می باشد و زندان در تامین هدف مذکور با شکست مواجه شده است و تمایز آنان از مجرمین بزرگسال از حیث سن و سال، رشد فکری، انگیزه ارتکاب جرم و ضرورت توجه به علل بزهکاری اطفال که ناشی از عوامل جسمی، محیطی، اقتصادی .. و بحران دوره بلوغ می باشد که خود قربانی شرایط نامطلوب جامعه هستند و نظر به پیامدهای منفی حبس بر مجرمین جوان؛ از قبیل تجربه اندوزی زندانی از سایر بزهکاران و از هم گسیختن کانون خانواده ها و محروم کردن جوانان از نظارت والدین و الصاق برچسب مجرمانه که نتیجه ی آن طرد اجتماعی و سوق دادن زندانی به ورطه بزهکاری است. پایان نامه حاضر تحت عنوان **(ضرورت اجرای مجازاتهای جایگزین حبس در جرایم اطفال و نوجوانان)** تلاشی در جهت تبیین اجتناب از تحمیل مجازات زندان نسبت به بزهکاران نوجوان به لحاظ پیامدهای منفی آن و به کارگیری واکنشهای متناسب با وضعیت روحی و جسمی آنان که تامین کننده هدف اساسی مجازات (اصلاح و تربیت و همنوایی بزهکار با هنجارهای اجتماعی) بدون پیامدهای منفی حبس و توجه به کرامت انسانی آنان است می باشد. از جمله اموری که در این پایان نامه اثبات می شود؛ ضرورت اجرای جایگزینهای نوین از قبیل اخطار، تعلیق تعقیب، تسلیم به والدین با اخذ تعهد به مراقبت، تعویق صدور حکم، حبس در منزل تحت مراقبت والدین، الزام به خدمات عام المنفعه و گذران دوره های آموزشی و فنی در واکنش به بزهکاری جوانان به جای مجازات زندان باتوجه به تمایز اطفال بزهکار از مجرمین بزرگسال از جهات متعدد من جمله سن و سال و هدف مدنظر از مجازات اطفال میباشد و احصای انواع مجازاتهای جایگزین و تبیین شیوه های اجرائی آن در بعضی از کشورها که ضمن نداشتن پیامدهای منفی، موفق در تامین اهداف بازپروری و اصلاحی تربیتی مدنظر از مجازات و مهار افزایش نرخ جرایم و تکرار جرم بوده اند. و امکان استفاده جایگزینهای مذکور از قوانین موضوعه فعلی و از حیث کاربردی را هگشای محاکم اطفال در استفاده هر چه بیشتر از مجازاتهای جایگزین و همنوایی با جامعه بین المللی می باشد.

واژگان کلیدی (بزهکاری اطفال ، مجازات، جایگزین حبس، اطفال و نوجوانان)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه:
۲.....	الف: بیان مساله.....
۳.....	ب: سوالهای تحقیق.....
۴.....	ج: فرضیات تحقیق.....
۴.....	د: اهداف تحقیق.....
۵.....	ه: روش تحقیق.....
۵.....	و: پیشینه تحقیق.....
۶.....	ز: اهمیت تحقیق.....
۶.....	ح: تقسیم بندی مطالب.....
۷.....	فصل اول : کلیات (مفهوم شناسی، پیشینه واهداف مجازات اطفال بزهکار).....
۷.....	مبحث اول: مفهوم شناسی.....
۷.....	گفتار اول: مفاهیم لغوی.....
۹.....	گفتار دوم: مفاهیم اصطلاحی.....
۱۶.....	مبحث دوم: پیشینه مجازات در اطفال.....
۱۷.....	گفتار اول: پیشینه مجازات اطفال در غرب.....
۱۷.....	الف: قبل قرن ۱۸ (دوران باستان).....
۱۸.....	ب: مسئولیت کیفری اطفال بعد قرن ۱۸ (معاصر).....

- گفتار دوم : پیشینه مجازات اطفال در اسلام..... ۲۳
- گفتار سوم: پیشینه مجازات اطفال در ایران ۲۶
- الف: ایران باستان..... ۲۶
- ب: ایران بعد از تشریح اسلام ۲۷
- ج: ایران در عصر قانون نویسی ۲۸
- ۱- قبل از انقلاب اسلامی..... ۲۸
- ۲- بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی..... ۳۲
- مبحث سوم: اهداف مجازات اطفال بزهکار..... ۳۵
- گفتار اول: پیشگیری از بزهکاری ۳۶
- گفتار دوم: بازپروری اجتماعی و اصلاح و تربیت ۳۹
- فصل دوم: مزایا و معایب مجازات حبس در مورد اطفال بزهکار..... ۴۸
- مبحث اول : مزایای استفاده از مجازات حبس نسبت به اطفال..... ۴۹
- گفتار اول- مزایای عام کیفر حبس ۴۹
- گفتار دوم : مزایای خاص استفاده از مجازات حبس نسبت به اطفال..... ۵۲
- مبحث دوم: معایب حبس و پیامدهای آن از نظر مخالفین ۵۳
- گفتار اول : معایب حبس..... ۵۳
- الف : معایب عام ۵۴
- ب معایب خاص حبس نسبت به اطفال..... ۵۶
- گفتار دوم : پیامدهای منفی حبس نسبت به اطفال..... ۵۹
- الف: پیامدهای داخلی ۶۰

- ب: پیامدهای بیرونی..... ۶۸
- ج: پیامدهای خانوادگی و اجتماعی:..... ۷۱
- د: پیامدهای اقتصادی و اجتماعی:..... ۷۵
- مبحث سوم: ارزیابی استدلال مخالفین و موافقین حبس:..... ۷۶
- گفتار اول: عدم موفقیت زندان در پیشگیری عام و خاص..... ۷۷
- گفتار دوم: عدم تامین اهداف مجازاتها ۷۸
- فصل سوم: انواع و شیوه های مجازات های جایگزین حبس در اطفال..... ۸۰
- مبحث اول: انواع و شیوه های مجازاتهای جایگزین حبس نسبت به اطفال در جهان ۸۰
- گفتار اول :انواع مجازاتهای جایگزین حبس در جهان..... ۸۰
- الف: اخطار ۸۱
- ب: جزای نقدی..... ۸۴
- ج: خدمات عام المنفعه..... ۸۷
- د: الزام به گذراندن دوره های آموزشی، اجتماعی..... ۹۲
- ه: نگهداری اطفال بزهکار در کانون اصلاح و تربیت به عنوان آخرین راهکار..... ۹۲
- گفتار دوم : شیوه های مجازات جایگزین حبس در اطفال..... ۹۴
- الف : آزادی مشروط در آمریکا..... ۹۴
- ب: تعلیق مراقبتی..... ۹۶
- ج: پرداخت غرامت به مجنی علیه..... ۱۰۰
- د: قرار آزادی توام با مراقبت و راهنمایی..... ۱۰۱
- ه: حبس در منزل..... ۱۰۲

- و: تعویق تعقیب (با تاکید به حقوق فرانسه)..... ۱۰۳
- ز: تعویق صدور حکم..... ۱۰۵
- مبحث دوم : انواع و چشم اندازه‌های نوین جایگزین های حبس نسبت به اطفال در ایران ۱۰۶
- گفتار اول: انواع جایگزینهای حبس..... ۱۰۶
- الف (آزادی مشروط..... ۱۰۶
- ب: تعلیق اجرای مجازات..... ۱۰۸
- ج : جزای نقدی..... ۱۱۳
- د: جایگزینهای بازداشت موقت..... ۱۱۴
- گفتار دوم : چشم اندازه‌های نوین اجرای مجازاتهای جایگزین در ایران ۱۱۶
- الف : رویکرد قانونی..... ۱۱۷
- ۱ : لایحه رسیدگی به جرائم اطفال و نوجوانان..... ۱۱۸
- ۱-۱. عدالت توافقی..... ۱۱۸
- ۱-۲. تفکیک سنی اطفال که مبنای مسوولیت تدریجی آنان را تشکیل می دهد ۱۱۹
- ۱-۳. پیش بینی پاسخ های متفاوت در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان..... ۱۲۰
- ۱-۴. ایجاد دادرسی ویژه برای جرایم اطفال و نوجوانان..... ۱۲۵
- ۱-۵. سیاست جنایی افتراقی..... ۱۲۶
- ۱-۶. تضمینات بنیادی دادرسی اطفال..... ۱۲۷
- ۲: پیشنهاد لایحه مجازاتهایی اجتماعی..... ۱۲۸
- ب: رویکرد قضایی..... ۱۲۸
- ۱- قانونی بودن استفاده قضات از جایگزین های نوین..... ۱۲۹

۲: احکام جایگزین در دادگاه اطفال.....۱۳۲

نتایج.....۱۳۵

پیشنهادها.....۱۳۹

منابع و مأخذ.....۱۴۱

مقدمه :

افرادی که در یک جامعه معین زندگی می کنند به عنوان سرمایه و منابع انسانی آن جامعه محسوب می گردند ؛ پیشرفت یک جامعه علاوه بر منابع مناسب مالی به کیفیت منابع موجود انسانی آن جامعه نیز بستگی دارد. اطفال و نوجوانان به عنوان اصلی ترین این بخش از منابع ، نقش مهمی را در زمینه پیشرفت جامعه ایفا مینمایند. و حق بهره مندی از منابع انسانی تکالیفی را برای جامعه به وجود می آورد که در صورت اعمال این بهره مندی توسط جامعه و انجام تکالیف به موازات یکدیگر در جهت اهداف مشترک، مفهوم عدالت محقق میشود همانگونه که توجه به مسائل بهداشتی و تغذیه در دوران کودکی نتیجه آن تربیت منابع سالم انسانی از حیث جسمی است عنایت به مسائل روانی اطفال نیز در بر دارنده سازگاری آنها با هنجارهای جامعه است که در صورت غفلت شاهد پیامدهای زیانباری برای جامعه خواهیم بود. با کمی تفحص می توان به این نتیجه رسید که عوامل متعدد فیزیکی، اجتماعی، محیطی اقتصادی، فرهنگی و توسعه غیر اصولی شهرها همه موثر در بزهکاری اطفال و نوجوانان می باشد و بدیهی است جامعه در جهت حفظ حقوق عامه و نظم و انضباط اجتماع چاره ای جز واکنش از طریق مجازات نسبت به بزهکاری ندارد و از طرفی آنچه واضح است اینکه مجازاتهای شدید و سالب آزادی موفقیت چندانی در ایجاد نظم و پیشگیری از بزه نداشته است در عمل به تجربه ثابت شده است با مجازات دیگر نمی توان از بزهکاری و یا تکرار جرم اطفال و نوجوانان پیشگیری کرد. زندان و مجازاتهای شدید نه تنها تاثیری در تغییر طرز تفکر و رفتار اطفال و جوانان ندارد بلکه حس انتقام جویی را در آنان تشدید می نماید. اطفال دارای طبعی لطیف و انعطاف پذیر بوده و قابل اصلاح و تربیت هستند چنانچه در هدایت ، تربیت و حمایت آنان سهل انگاری گردد به

طرف اعتیاد و اعمال بزهکارانه سوق داده می شوند. دولتها در جهت تحقق هدف اصلاحی و تربیتی مجازات به این نتیجه رسیده اند که تنها زندان راه برون رفت از این معضل نیست و متوجه جرم زدایی، تحدید مداخله کیفری و استفاده از جایگزینهای نوین به ویژه در حوزه جوانان بزهکار از قبیل: اخطار، میانجیگری، الزام به خدمات عام المنفعه و گذراندن دوره های آموزشی و فنی حرفه ای شده اند. در این راستا مراجع بین المللی با اعلام به این که اطفال و نوجوانان، قربانی شرایط نامطلوب جامعه هستند با صدور قطع نامه های متعدد دولتها را به اتخاذ روشهای مناسب در واکنش با بزهکاران جوان در جهت هدایت آنها به زندگی سالم و جهت دار رهنمون می دارند. که پیمان نامه حقوق کودک از این جمله است. از طرفی دین مقدس اسلام نیز دستورات نابی در توجه به حقوق کودکان از بدو انعقاد نطفه تا کمال عقلانی آنها در جهت تعالی انسان دارد لذا باید تلاش در جهت استفاده از روشهای تربیتی صحیح با لحاظ کرامت انسان و توجه به عواطف بزهکاران جوان با تصویب قوانین مناسب صورت گیرد لذا در این پژوهش به تبیین موضوع ضرورت استفاده از شیوه های نوین در مجازات اطفال و نوجوانان بزهکار می پردازیم.

الف- بیان مساله :

واضح است ارتکاب جرم در پی خود واکنش جامعه و گروهی که متضرر از جرم شده اند را در پی دارد و جامعه ناچار برای حفظ هنجارها و ضوابط حاکم باید علیه بزه و بزهکاری که مرتکب نقض قانون جزا شده است از خود واکنش نشان دهد و فرق نمی کند که ناقض چه کسی باشد بزرگسال، طفل یا نوجوان. با توجه به تفاوتها ی موجود بین اطفال و نوجوانان بزهکار و بزرگسالان بزهکار که عبارتند از: ۱- عامل سن و سال: که مطرح کننده تشخیص جزایی طفل می باشد که آیا وی دانسته مرتکب نقض قانون جزا گردیده است یا ندانسته؟ ۲- رشد عقلی و ذهنی نوجوانان ۳- تفاوت در نوع جرائم ارتکاب یافته از سوی بزهکاران نوجوان با جرائم بزرگسالان ۴- علل انگیزه های متفاوت در وقوع جرم. همه بیانگر آن است که اعمال معارض قانون از ناحیه ی این دسته از بزهکاران از روی خبث باطنی آنها نمیباشد بلکه معلول سادگی و بی تجربگی آنهاست لذا ممیزه اصلی در جرائم آنان سادگی و گروهی بودن و اتفافی بودن است ۵- همچنین با توجه به اینکه شخصیت بزهکارانه در این گروه شکل نگرفته است ساده تر و سریع تر از بزهکاران بزرگسال می توانند تحت اصلاح و بازپروری قرار گیرند و بدون برچسب مجرم به زندگی عادی بر گردند لذا با توجه

به مراتب مذکور واکنش جامعه در قبال این دسته از بزهکاران دارای اهمیت فوق العاده ای است و واکنش نامناسب و دور از عقل و منطق می تواند از آنها بزهکاران بالفطره در آینده بسازد و واکنش شایسته و مناسب آنها را به آغوش اجتماع باز گرداند لذا در این پایان نامه ضرورت استفاده از واکنشهای متفاوت در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان با روشهای اتخاذی نسبت به بزهکاران بزرگسال را اثبات می نمائیم. زیرا هدف عمده از مجازات که همان اصلاح تربیت باشد در مورد برخورد با بزهکاران نوجوان از اهمیت خاصی برخوردار است و ضروری است مجازاتهای جایگزین حبس و شلاق که جنبه ی اصلاحی و تربیتی بر جنبه ی تزدیلی و اربابی رجحان داشته باشد استفاده کرد و مجازاتهای جایگزین پیشنهادی میتواند مجموعه اقدامات تا مینی و تربیتی و روشهای میانجیگری و الزام به کارهای عامل المنفعه و اجبار به اقامت در منزل تحت مراقبت والدین و یا استفاده از روشهای در محیط باز و الزام به تحصیل در موسسه های آموزشی و یادگیری حرفه های مناسب با روحیه ی وی، در کنار استفاده از نهادهایی چون تعلیق مجازات و آزادی مشروط باشد و همچنین مراقبتهای بعد از دوران محکومیت در جهت مثمر ثمر بودن اقدامات مذکور الزامی است. لذا با توجه به تاکید دستورات دین مقدس اسلام به تربیت اطفال و نوجوانان و توجه خاص اسناد بین المللی به حمایت از بزهکاران جوان با تاکید بر اصلاح و بازپروری آنان و تراکم بزهکاری این قشر که محاکم را درگیر با این موضوع نموده است تصمیم به انتخاب بحث ضرورت اجرای جایگزینهای حبس در جرائم اطفال و نوجوانان گرفته شد تا از جهت تئوری به کاوش در جوانب موضوع و از حیث کاربردی راهکاری پرای استفاده ی هرچه بیشتر از جایگزینهای نوین به جای حبس درواکنش به بزهکاری نوجوانان ارائه گردد.

ب-سوالهای تحقیق:

باتوجه به موضوع پایان نامه مهمترین پرسشهایی که این پژوهش در راستای پاسخگویی به آن تدوین شده است عبارتند از:

۱- چه ضرورت یا ضرورتهایی در جهت استفاده از مجازاتهای جایگزین حبس در قبال بزهکاری اطفال و نوجوانان وجود دارد ؟

۲- با توجه به ضرورت اجرای مجازات‌های جایگزین حبس برای اطفال و نوجوانان بزهکار چه نوع مجازات‌های جایگزینی باید در قبال بزه کاری اطفال و نوجوانان استفاده شود؟

ج- فرضیات تحقیق:

باتوجه به سوالات مطرح شده به نظر می رسد که :

۱. نظر به تفاوت‌های موجود بین اطفال بزهکار و بزرگسالان از حیث سن و سال، رشد عقلی و نظر به این که هدف اصلی از مجازات اطفال بزهکار اصلاح و تربیت آنان می باشد و مجازات‌های جایگزین حبس در این هدف موفق بوده است. لذا استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس در این قشر از بزهکاران ضروری است.

۲. با فرض اینکه استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس در جرایم اطفال و نوجوانان ضرورت دارد، مجازات‌های جایگزین می تواند اقدامات تأمینی و تربیتی، مجازات های اجتماعی، روشهای میانجیگری، الزام به کارهای عامل المنفعه، اجبار به اقامت در منزل تحت مراقبت والدین، یا استفاده از روشهای در محیط باز و الزام به تحصیل در موسسه های آموزشی و یادگیری حرفه های مناسب با روحیه ی وی در کنار استفاده از نهادهایی چون تعلیق مجازات و آزادی مشروط باشد.

د- اهداف تحقیق:

اهداف از این تحقیق بررسی کارکردهای مجازات حبس در جرایم اطفال و نوجوانان می باشد و به دنبال این هستیم که ضمن تبیین کارکردهای منفی حبس بر نوجوانان و اطفال، لزوم اجرای مجازات جایگزین حبس را در جرایم آنها اثبات نماییم. تا هدف اصلاح و تربیت و برگرداندن جوانان و اطفال بزهکار بدون هر گونه برچسب مجرمانه به آغوش جامعه محقق گردد. مهمترین اهداف کاربردی مورد از تحقیق عبارتند از :

۱- ارائه تصویر روشن از اهداف مجازات و اثرات منفی حبس از حیث فردی و اجتماعی .

۲- ارائه پیشنهادهای به قانون گذار در جهت اصلاح قوانین ومقررات در خصوص اطفال ونوجوانان وگنجاندن شیوه های نوین مجازات به جای مجازاتهای سالب آزادی در قانون.

۳- استفاده ی قضات محاکم اطفال از جایگزینهای پیشنهادی منطبق با معاهدات بین المللی.

۵ - روش تحقیق :

روش گردآوری این مجموعه روش تحلیلی با استفاده از منابع کتابخانه ای وتا حدی از شیوه ی تحقیق میدانی نیز بهره جسته شده است .که در روش کتابخانه ای کتب ،مقالات وپایان نامه های متعدد مورد نظر شناسایی وبا مطالعات نظری ومباحث تحلیلی به تبیین موضوع پرداخته شده است بنابر این شیوه نوشتار توصیفی وتحلیلی است ودر روش میدانی به رویه های موجود در محاکم ویژه ی اطفال ونوجوانان ومصاحبه با قضات پیشرو در زمینه استفاده از جایگزینها به جمع بندی مناسبی دست پیدا کرده است .

و-پیشینه تحقیق:

هر چند تاکنون آثار ارزشمندی در خور توجه در ارتباط با موضوع علل بزهکاری اطفال ویا جایگزینهای حبس از قبیل :بزهکاری اطفال ونوجوانان تالیف دکتر هوشنگ شامبیاتی ،دادرسی اطفال بزهکار در حقوق تطبیقی تالیف دکتر تاج زمان دانش وجایگزینهای زندان یا مجازاتهای بینابین دکتر محمد آشوری به رشته تحریر در آمده است اما باید اشاره کنیم دراین تحقیقات وپژوهشها به بررسی ابعاد خاصی از موضوع یا با نگرش خاصی نسبت به موضوعات مربوط به اطفال پرداخته شده است . لذا در این پژوهش در صدد هستیم مهمترین موضوع روز : ضرورت استفاده از جایگزینهای حبس در واکنش نسبت به بزهکاری اطفال(با توجه به لزوم همنوایی با جامعه بین الملل) در ایران رابا توجه به قوانین موجود اثبات نماییم تا راهگشا در جهت تصویب قوانین منطبق با اسناد بین المللی و منابع شرعیه وقابل اعمال در محاکم اطفال کشورمان باشد .

ز - اهمیت تحقیق :

باتوجه به اینکه امروزه زندان کارکردهای مثبت خود را از دست داده است و در جرایم اطفال و نوجوانان این امر نمود بیشتری دارد و با توجه به علل و انگیزه های اطفال و نوجوانان در اعمال معارض قانون که لزوماً واکنش اجتماعی فاقد رنج و عذاب را میطلبد و باید در قبال بزهکاری آنان شیوه ای اتخاذ کرد که با ارج نهادن به کرامت انسانی آنان به هیچ یک از جنبه های روحی و ذهنی و عاطفی آنها لطمه ای وارد نشود و هنجار شکنی در آنان تقویت نگردد. لذا سعی بر این است که لزوم اتخاذ شیوه های نوین جایگزین حبس و شلاق را در مواجهه با این دسته از بزهکاران اثبات نماییم تا به هدف اساسی از تعیین مجازات (اصلاح و تربیت) نایل آییم و از هجمه انتقادات سازمانهای بین المللی در امان باشیم. و منابع و سرمایه های انسانی جامعه را در مسیر هدایت سوق دهیم تا شاهد جامعه عاری از بزه و پلیدی باشیم.

ح - تقسیم بندی مطالب :

نوشتار حاضر در سه فصل تنظیم شده است که هر فصل از چند مبحث تشکیل یافته است. در مبحث نخست از فصل اول ضمن بیان کلیات به مفهوم شناسی واژه های کلیدی پرداخته ایم و نظر به بحث از واکنش جامعه نسبت به جرم که همان مجازات میباشد در مبحث دوم و سوم از فصل اول به پیشینه تاریخی مجازات اطفال و مبانی و اهداف مجازات اشاره داشته ایم و در مبحث اول و دوم از فصل دوم به (مزایا و معایب مجازات حبس نسبت به اطفال) ضمن بیان پیامدهای منفی حبس پرداخته ایم و در مبحث سوم به نتیجه که همان ارزیابی صحیح از مباحث اول و دوم باشد دست یافته ایم. فصل سوم مبحث اول به بررسی انواع مجازاتهای جایگزین حبس و مبحث دوم به جایگزین های مناسب در بزهکاران جوان و در مبحث سوم به جایگزین های حبس در ایران و همچنین به شیوه های اجرائی آن در رویکرد قضایی و قانونی و تبیین لایحه رسیدگی بجرایم اطفال و نهایت نتیجه گیری و ارائه پیشنهاداتی در استفاده از جایگزینهای حبس در بزهکاران جوان اختصاص یافته است.

فصل اول : کلیات (مفهوم، پیشینه و اهداف مجازات اطفال بزهار)

مبحث نخست : مفهوم شناسی

گفتار اول : مفاهیم لغوی

الف: بزهار : صفت مرکب و فاعلی واژه بزّه است ، در لغت نامه دهخدا آمده است بزّه به فتح گناه و خطا است.

بزهار : مأثوم، عاصی، تبهار و مجرم را گویند.^۱

بزّه کار: در لغت به معنی خطا کار و گناه کار است و بزّه کاری به معنی ترک انجام وظیفه قانونی و یا ارتکاب عمل خطایی است که الزاماً "جرم نیست اما در مورد جرایم ارتكابی توسط اطفال و نوجوانان به کار می رود. و در معنی متداول و غیر حقوقی آن شامل رفتارهایی از قبیل مدرسه گریزی و فرار از کنترل والدین می گردد که در یک فرد بالغ مجرمانه تلقی نمی گردد. نتیجه این که بزهار کاری مجموعه جنحه ها و جرائم کم اهمیت است و چون اطفال نوعاً جرائم خفیف مرتکب می شوند در مورد اطفال واژه بزهار کاری و در مورد بزرگسالان واژه مجرمیت بکار می رود.^۲

ب : بزّه دیده : یعنی فردی که مورد تعرض از ورود صدمه جانی و مالی یا حیثیتی یا دینی و فکری قرار گرفته است که معمولاً در قوانین جزایی از طفل بزّه دیده حمایت زیادی شده است و مجازات سنگین تر برای مرتکب جرم علیه اطفال در نظر گرفته است و بدیهی است که علت آن ضعیف بودن کودک و تأثیر آثار بزّه بر روح و روان طفل قربانی

^۱ - علی اکبر دهخدا، لغت نامه جلد ۱۵ (تهران: موسسه لغت نامه، ۴۱)، ص ۱۰۴۹.

^۲ - مریم عباچی، حقوق کیفری اطفال (تهران: مجمع علمی فرهنگی مجد، چاپ اول ۸۰)، ص ۳۲

جرم می باشد که در قانون جزایی ایران نیز مواردی به حفظ حقوق طفل بزه دیده پرداخته و مرتکب جرم علیه اطفال را مستحق مجازات شدیدتر قرار داده است.

ج: اطفال و نوجوانان

طفل به کسر طاء کودک ، نوزاد.

اطفال به فتح همزه جمع طفل – کودکان.

نوجوان: به ضم نون وفتح جیم : پسری که تازه به سن بلوغ رسیده است. طفل و کودک در لغت عبارتست از هر پسر و دختری که به نضج و رشد نرسیده باشد که این دوران از بارداری شروع و تا بلوغ ادامه دارد و یک دوره اساسی برای تکوین شخصیت آدمی است^۱

د : مجازات: به ضم میم، جزا دادن، پاداش دادن، کیفر می آید. در لغت به معنی عقوبتی که به کسی که خلاف قانون یا اخلاق یا عرف و عادت رفتار کرده است داده می شود.

ه: جایگزین: به سکون یاء و ضم گاف یعنی قائم مقام . جانشین . خلف . بدل . بجای^۲

و: سجن

از بررسی کتب لغت در زبان عربی به دست می آید که لفظ سجن به دو نحو تلفظ می شود. گاهی سین آن مکسور است (السِجِن) که به معنی زندان است و گاهی سین آن با فتحه تلفظ می شود که به معنی زندانی کردن و در زندان نگه داشتن می باشد^۳ (آیات

^۱ - علی حسین ابرندآبادی؛ هاشم بیگی حمید، دانشنامه جرم شناسی (تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ج اول، سال ۷۷)، ص ۲.

^۲ - علی اکبر دهخدا، پیشین.

^۳ - اسماعیل ابن حماد ، الجوهری، الصحاح اللغة (بیروت ، دارالکتب العلمیه، الطبعة الاولى، ۱۴۲۰) ج ۵، ص ۵۶۲ .